

עורכים: ד"ר הראל חורב, ד"ר יוגב אלבז

כרך 14, גיליון מס' 7, 23 בדצמבר 2024

מיהם החות'ים? התעמולה האסלאמית של אנצאר אללה

בתימן ומעבר לה

יהונתן פרנקו*

ארגון החות'ים, הידוע גם בשם **אנצאר אללה**,¹ זכה לתשומת לב בשנים האחרונות, ובמיוחד מאז שהחל להתערב במלחמת "חרבות ברזל". סוגיות עיקריות שעוררו עניין בחות'ים היו עלייתם לשלטון בתימן בשנים 2014–2015,² מלחמתם נגד הקואליציה הסעודית מ-2015,³ יחסיהם עם איראן⁴ והתקפותיהם על ספינות סחר בים האדום, שהתעצמו בעקבות המלחמה מאז אוקטובר 2023.⁵

אולם למרות הדיון הער בפעילות של **אנצאר אללה**, ההיגיון שמנחה את הארגון בהתנהלותו נותר עמום. החוקרים הייסטין וסטואין צדקו כשטענו ב-2021: "חרף הכותרות שייצר האיום החות'י במספר הזדמנויות בשנים האחרונות, הבנתו במערכת הישראלית דלה למדי".⁶ אמירה זו נכונה גם

* יהונתן פרנקו הוא חוקר במרכז משה דיין באוניברסיטת תל אביב ודוקטורנט להיסטוריה בין-לאומית ב-LSE School of Economics (LSE). מחקרו עוסק במעורבות האו"ם בסכסוך הישראלי-ערבי בשנים 1947 - 1982.
** מאמר זה פורסם במקור באנגלית בכתב העת [Tel Aviv Notes](#) של מרכז משה דיין ב-3 בדצמבר 2024.

¹ משמעות בערבית: נאמני/תומכי אלוהים.
Uzi Rabi, *Yemen: Revolution, Civil War, and Unification* (London/New York: I.B. Tauris, 2015), 136-192; "The Houthi Movement and the War in Yemen: Developments and Significance," *The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center*, March 14, 2023.

² Bruce Riedel, "Saudi Arabia's Role in the Yemen Crisis," in *Global, Regional, and Local Dynamics in the Yemen Crisis* (Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2020) 115-130; Veena Ali-Khan, "Why Saudi Arabia is Staying on the Sidelines in the Red Sea Conflict," *Foreign Policy*, January 16, 2024.

³ Vincent Durac, "Yemen's Houthis – and Why They're Not Simply a Proxy of Iran," *The Conversation*, September 19, 2019; Katherine Zimmerman, "Yemen's Houthis and the Expansion of Iran's Axis of Resistance," *American Enterprise Institute*, March 2022; Allison Minor, "The Danger of Calling the Houthis an Iranian Proxy," *Brookings*, September 3, 2024.

⁴ "Who Are the Houthis and Why are They Attacking Red Sea Ships?," *BBC*, March 15, 2024; Noam Raydan, "The Ship Operators Shrugging Off Houthi Attacks," *The Washington Institute for Near East Policy*, October 16, 2024.

⁵ ארי הייסטין ואלישע סטואין, "קרוב רחוק – האיום החות'י על ישראל", *INSS*, 5 במאי 2021.

היום, ולא רק בהקשר הישראלי. המסרים של אנצאר אללה זוכים לרוב להתעלמות, על אף שהם צוהר חשוב לאופן שבו החות'ים מבינים, או לכל הפחות רוצים שאחרים יבינו, את זהותם ואת יעדיהם במזרח התיכון. מאמר זה נעזר בתעמולה חות'ית, ובעיקר באתר הרשמי של **אנצאר אללה**,⁷ כדי להדגים שהארגון נשען על אסלאם כמקור לגיטימציה מרכזי. התעמולה החות'ית מתבססת על טיעונים אסלאמיים רחבים שמסייעים לארגון לטשטש את ייחודו הזייד, להצדיק את מלחמותיו בתימן ומחוצה לה ולנמק כיצד הוא בוחר את חבריו ואת אויביו.

הבניית זהות אסלאמית רחבה וטשטוש הייחוד הזייד

מבחינה היסטורית, הזהות האסלאמית-חות'ית ייחודית ביותר. אנצאר אללה מתבססים בעיקר על מוסלמים שיעים-זיידים – כ־30% מאוכלוסיית תימן – שכמעט אינם קיימים מחוצה לה. הארגון הוקם בצפון-מערב המדינה בשנות ה־90 של המאה ה־20, כתגובה הן לתנועות אסלאם סוניסלפיות שצברו תאוצה באזור והן לממשלה בצנעא, שנתפסה לא רק כמושחתת אלא גם כדכאנית כלפי המיעוט הזייד.⁸ המנהיג הראשון, איש הדת חסין בדר אלדין אלחות'י, קידם דוקטרינה דתית שהייתה חריגה אפילו בתוך הקהילה הזיידית, והדגישה את הדמיון שבין השיעה הזיידית לשיעה התריעשרית שנהוגה בעיקר באיראן. הפרשנות הייחודית של אלחות'י לאסלאם הובילה לחיכוכים בינו ובין אנשי דת זיידים מסורתיים יותר, שראו בו קיצוני בלתי מתפשר.⁹

אולי במטרה להתגבר על הבידוד התיאולוגי והאידיאולוגי של התנועה, פיתח במהלך השנים אלחות'י שפה מכילה שפנתה ל"מוסלמים" במובן הרחב, והציגה את אויבי החות'ים כאויבי האסלאם כולו. לפי הנרטיב של הארגון, מאז ומתמיד סירב לתייג עצמו כ"זייד", וקיבל לשורותיו את כל מי שתמך בהקמת שלטון אסלאמי בתימן ובשחרור האזור מההשפעה המזיקה של ארצות הברית וישראל.¹⁰ אינטלקטואל חות'י בשם האשם אלצ'יקה נעזר בכתביו של אלחות'י, כדי לזקק את יעדי אנצאר אללה: למוטט את המשטר המושחת והפרו-מערבי בצנעא; לבלום את השליטה המזיקה של כוחות קולוניאליים, ובמיוחד של ארצות הברית, בתימן; לבנות מחדש את המדינה על בסיס האסלאם האמיתי וזהות ערבית, כאלטרנטיבות לזהות האמריקנית המיובאת; לטפח מערכות יחסים עם מדינות ערביות ומוסלמיות במקום עם המערב; לעצור כוחות והאביות וסלפיים שמאיימים על האסלאם האמיתי; ולסייע לכוחות אסלאמיים כמו איראן, הארגונים הפלסטיניים

⁷ אתר האינטרנט הרשמי של אנצאר אללה.

⁸ Rabi, Yemen, 136-192; "The Houthi Movement and the War in Yemen: Developments and Significance," The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, March 14, 2023, 1-3.

⁹ "הסיפור המלא של החות'ים והזיידים בתימן" [ערבית], אל-ערביה, 10 ביולי 2004; Rabi, Yemen, 155-156.

¹⁰ "דע את אנצאר אללה" [ערבית], אנצאר אללה, 16 בדצמבר 2023.

וחזבאללה, נגד כוחות אנטיאסלאמיים או "אסלאמיים-מזויפים", כמו ישראל, סעודיה וארצות הברית.¹¹

ואכן, כאשר דנו החותמים בנשיא לשעבר עבד רבה מנצור האדי, שהוביל את הממשלה התימנית המתחרה באנצאר אללה ויושבת בעדן, הוקיעו אותו כבוגד, משתף פעולה של ארצות הברית וסעודיה, ושותף של אלקאעדה.¹² באופן דומה גינה הארגון את סעודיה שמסייעת לממשלת עדן, והגדיר אותה כבעלת ברית של ארצות הברית ואלקאעדה. כמו כן, האשים את משפחת המלוכה הסעודית, אלסעוד, במוצא יהודי נסתר, בקיצוניות והאבית ובחילון של האסלאם.¹³ החותמים טוענים שהם מגינים על האסלאם והערביות מול בוגדים, שבחרו לשתף פעולה עם כוחות חיצוניים עוינים.¹⁴

בה בעת לקריאה לאחדות כלל-מוסלמית נגד הכופרים, טשטשה מורשתו של אל-חות'י את הגבולות שבין דת, מדינה וציוויליזציה. ב-2002 קשר בין "הגידול הסרטני" הציוני במזרח התיכון ובין מזימות "יהודיות" בתקשורת ובמקומות אחרים.¹⁵ שנה לאחר מכן ניסחו החותמים את סיסמתם המפורסמת, שמגדירה את יעדי התנועה במושגים דתיים וגם לאומיים: "אללה אכבר, מוות לאמריקה, מוות לישראל, קללה על היהודים, ניצחון לאסלאם".¹⁶

אם כיום יש תנועות אסלאמיות דוגמת חמאס המבקשות להשמיד את ישראל אך גם לפייס את המערב, ולכן טוענות שאינן אנטישמיות אלא "רק" אנטי-ציוניות,¹⁷ אנצאר אללה עדיין מאמצים בגלוי מוטיבים אנטישמיים של שליטה יהודית בעולם.¹⁸ נוסף על כך, הם מסבירים התפתחויות פוליטיות דרך פרספקטיבה דתית. למשל אינטלקטואל חות'י טען שיש קשר אידיאולוגי בין הנצרות הפרוטסטנטית, הציונות וקפיטליזם – והקשר המשולש הזה הוא שמניע את התמיכה האמריקנית

¹¹ "אנצאר אללה: עקרונות, מדיניות ויעדים (לאור כתביו של המייסד אדון חוסיין בדר אלדין אלחות'י" [ערבית], אנצאר אללה, 22 במרץ 2020.

¹² לדוגמא: "מוחמד עבד אלסלאם: האדי ואלקאעדה מצויים במלחמה אחת, שהזיקה לסוגייה הדרומית ולא קידמה אותה בדבר אלא פילגה אותה" [ערבית], אנצאר אללה, 21 במרץ 2015; "1000 ימים מאז הקריסה האמריקאית-סעודית בתימן" [ערבית], אנצאר אללה, 20 בדצמבר 2017.

¹³ לדוגמא: "יהדות סעודית והאסלאם האמיתי" [ערבית], אנצאר אללה, 29 בינואר 2020; "6 שנים של התנגדות כנגד הברית היהודית" [ערבית], אנצאר אללה, 31 במרץ 2021; "כוח רך סעודי: מקיצוניות והאבית לחילון של האסלאם" [ערבית], אנצאר אללה, 27 במאי 2023.

¹⁴ "הזהרות התימנית האמונית... סדר-יום ושייכות שמכשילים את תוכניות התקופנות" [ערבית], אנצאר אללה, 29 בפברואר 2020.

¹⁵ "זעקה בפני היהירים" [ערבית], אנצאר אללה, 10 בפברואר 2017.
¹⁶ Lucas Winter, "Conflict in Yemen: Simple People, Complicated Circumstances," *Middle East Policy*, Volume XVIII, Issue 1, 2011, 103.

¹⁷ במקרה של חמאס, סעיף 16 באמנת חמאס משנת 2017 מצוין שהסכסוך עם הציונות אינו סכסוך עם היהודים. סעיף 17 דוחה את הרדיפה של כל אדם על בסיס לאום, דת או עדה.

¹⁸ לדוגמא: "כשהזנחנו ונכשלנו, אלוהים העמיד אותנו לחסדי היהודים והטיל עליהם השפלה ועוני" [ערבית], אנצאר אללה, 26 ביוני 2023; "התמנון היהודי: כוח נסתר שמושל ושולט בעולם" [ערבית], אנצאר אללה, 11 ביולי 2024; "הפרוטוקולים של זקני ציון... מתיאוריה לפרקטיקה" [ערבית], אנצאר אללה, 24 באוקטובר 2024.

בישראל.¹⁹ השיח הארגוני של אנצאר אללה אינו מבחין בין ישראל ליהדות, בין המערב לנצרות ובין המדינות המוסלמיות ערביות לאסלאם – מדובר לשיטת הארגון בשלוש דתות המצויות במלחמה עולמית, ובה האסלאם חייב לנצח. המיתוג של הארגון כ"אסלאמי" במקום כזידי או כתימני, והטענה למאבק עולמי בין-דתי, מאפשרים לו לגייס תמיכה רחבה בקרב תימנים ומוסלמים, ולשווק את המאבק בתימן כמלחמה אסלאמית צודקת נגד כופרים ופולשים מושחתים – במקום כמלחמת אזרחים שנובעת מעדתיות, שבטיות, או מתחים שיעיים-סוניים.

הצדקת הברית עם הציר האיראני והמאבק עם ישראל

הזהות האסלאמית משמשת את החות'ים להצדיק גם את פעילותם מחוץ לתימן, ובמיוחד את בריתם עם ציר ההתנגדות האיראני. פרקטית מדובר בשותפות כמעט טבעית: בהיבט הדתי-אידיאולוגי, אנצאר אללה הוא ארגון זידי, ולכן מתאים לקואליציה האיראנית של כוחות מוסלמיים שאינם סוניים דוגמת משטר אסד שהתקיים בסוריה וארגון חזבאללה בלבנון. גם התמיכה החות'ית במאבקים אסלאמיים כמו אלה של חמאס וחזבאללה נגד ישראל וארצות הברית מתאימה לשאיפות האזוריות של איראן. המלחמה של אנצאר אללה נגד הממשלה התימנית בעדן והקואליציה הסעודית שמסייעת לה,²⁰ היא הזדמנות עבור איראן – אויבת נוספת של סעודיה – להחליש את העמדה האזורית של ריאד ובעלות בריתה.²¹

במובן הגיאופוליטי, שליטתה של תימן על מיצר באב אל-מנדב, המחבר בין הים האדום לאוקיינוס ההודי, הופך אותה למוקד שיכול להבטיח אינטרסים איראניים חשובים. תמיכה בחות'ים מעניקה לטהראן גישה ישירה לצומת מסחר ימי בין-לאומי. נוסף על כך, תימן חולקת גבול של 1,300 ק"מ עם סעודיה, וקרובה למדינות המפרץ האחרות – מה שהופך אותה למוקד שאפשר לשגר ממנו מתקפות נגד יריבותיה של איראן.²²

אנצאר אללה מצדיקים את בריתם עם ציר ההתנגדות האיראני באמצעות הדגשת האסלאם כמכנה משותף, ובמיוחד המאבק הדתי נגד ישראל. החות'ים מתארים את פלסטיין כאחת מהטריטוריות האסלאמיות החשובות ביותר: גיאוגרפית היא נמצאת בלב העולם הערבי, ותיאולוגית היא מוקד שהתנקזו אליו רבים ממסריו ושליחיו של אלוהים. התעמולה החות'ית מזהירה מפני ברית טמאה

¹⁹ "פרוטסטנטיות, יסודות התמיכה האמריקאית בציונות והקשר למערכת הקפיטליסטית" [ערבית], אנצאר אללה, 27 באוקטובר 2024.

²⁰ Bruce Riedel, "Saudi Arabia's Role in the Yemen Crisis," in *Global, Regional, and Local Dynamics in the Yemen Crisis* (Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2020) 115-130.

²¹ Jonathan Marcus, "Why Saudi Arabia and Iran are Bitter Rivals," *BBC*, September 16, 2019.

²² רועי קיס, "טילים בליסטיים וימוות לישראל: כך הפכו החות'ים לאיום החדש על המזרח התיכון | בשכונה שלנו", כאן, 18 בפברואר 2022.

בין ישראל, ארצות הברית והמדינות הערביות שבחרו בנורמליזציה ערבית-ישראלית – וכמובן בין כל אלה ובין "היהודים הרמאים" שמבקשים לעוות את האסלאם ולפגוע במוסלמים. בדומה לתימן, החות'יים מציגים את פלסטיין כחזית במלחמה שבין אסלאם לאויביו, כאשר הם והציר האיראני מגיני הדת. התנועה מדגישה שהפתרון המקובל היחיד לסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא שחרור פלסטיין והשמדת ישראל.²³

לנוכח מסרים אלה, אין פלא שהארגון פיתח בסיוע איראני טילים שיכולים להגיע לישראל,²⁴ ולאחר שהשיג הפסקת אש שהקפיאה את המלחמה מול סעודיה באפריל 2023²⁵ הצטרף למלחמת "חרבות ברזל", החל לתקוף את ישראל בטיילים ובכטב"מים²⁶ ולחבל בשיט ישראלי בים האדום.²⁷

סיכום

האסלאם משמש כמקור לגיטימציה חות'י מרכזי, ובעזרתו הארגון מצדיק את התקוממותו בתימן, את בריתו עם ציר ההתנגדות האיראני ואת מעורבותו ב"חרבות ברזל". יש ערבים מחוץ לתימן ששיבחו את פעילות אנצאר אללה נגד ישראל,²⁸ אך סקרים מלמדים שבתוך תימן התעמולה החות'ית אינה אפקטיבית. סקר שנערך ב-2017 מצא כי הציבור התימני דואג בעיקר ממצבו הכלכלי הרע, מהימשכותה של מלחמת האזרחים במדינה וממצבה הכלכלי של המדינה,²⁹ ואין לו בהכרח את הקשב הנחוץ לתמוך במלחמה אסלאמית מרובת-חזיתיות. ב-2024 בחן סקר נוסף את עמדת הציבור התימני נוכח התקיפות החות'יות נגד ישראל בים האדום, ומצא כי התמיכה התימנית במערכה הימית לא עלתה על 35%. כמו כן, 8% בלבד הביעו דעה חיובית בנוגע לאנצאר אללה. חלק גדול ממשותפי הסקר הפגינו דאגה שהמבצעים בים האדום יגררו את תימן לעימות אזורי, ויחמירו את המצב הקשה ממילא של הכלכלה ומלחמת האזרחים.³⁰ למרות זאת, לפי שעה התעמולה של אנצאר

²³ למשל: "העמדה הנכונה שעלינו לנקוט ביחס לסוגיית פלסטיין" [ערבית], **אנצאר אללה**, 23 ביולי 2017; "ישראל היא גידול סרטני... לאן תימלטו מפלסטיין?" [ערבית], **אנצאר אללה**, 23 במאי 2019; "פלסטיין... המתרגם הקדמי, השוחה הראשונה, הסוגיית הגדולה של האומה" [ערבית], **אנצאר אללה**, 30 באפריל 2022.

²⁴ "החות'יים מאיימים: 'בקרב יהיו לנו טילים שיגיעו לירושלים'", **מעריב**, 1 באוקטובר 2017; **Houthi Military**; **Media Publishes Propaganda Video With Hebrew Subtitles Threatening Israel With Cruise Missile Attacks: 'There Is More To Come!'**, *MEMRI*, August 30, 2019; "טיילים בליסטיים לטווח של 2,000 ק"מ וצי כטב"מים | ארסנל הנשק של החות'יים", *N12*, 21 ביולי 2024.

²⁵ יהושע קליסקי, "אילת על הכוונת: ההסכם הסעודי-איראני-חות'י עשוי לפתוח חזית חדשה למדינת ישראל", **וואלה**, 19 באפריל 2023.

²⁶ "ישראל במלחמה – נתונים מתעדכנת בזמן אמת", *INSS*, נבדק בתאריך 5 בדצמבר 2024.

²⁷ "הכוחות החמושים התימנים שנה מאז מבול אלאקצא.. תמיכה מבעד לגבולות" [ערבית], **אנצאר אללה**, 9 באוקטובר 2024.

²⁸ Raya Jalabi, "'Thank God for the Houthis': Why Arab World is Backing Yemen Rebels," *Financial Times*, January 26, 2024.

²⁹ Marie-Christine Heinze and Hafez al-Bukari, "Yemen's War as Seen from the Local Level," *Project on Middle East Political Science*, 2017.

³⁰ Lara Uhlenhaut, Yazeed al-Jeddawy and Mona Ghaleb, "A Snapshot of Yemeni Public Sentiment on Red Sea Developments," *Sana'a Center for Strategic Studies*, October 16, 2024.

אללה נותרה בעינה, ומבקשת לגייס תמיכה אסלאמית רחבה בתנועה דרך הדהוד מסרים דתיים בעד פלסטין, נגד הפולש הציוני ונגד שותפיו האנטי־אסלאמיים.

הדעות המובעות בפרסומי מרכז משה דיין הן של המחברים בלבד.

מאמר זה הוא פרי שיתוף פעולה בין מרכז משה דיין לבין הוצאת "מערכות".

כל הזכויות שמורות למרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב. ניתן לעשות שימוש לא מסחרי בתכנים תוך ציון שמו של הכותב ומרכז משה דיין באוניברסיטת תל-אביב, בתוספת סימוכין וקישור למקור באתר של מרכז משה דיין, <https://dayan.org/he>.